

Evrensel İnsan Hakları!

59 Yıl Sonra

Neredeyiz

Günseli Kaya
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

“Ey uğruna bütün bağlılığımı ve gücümü
Umudumu ve inancımı feda ettiğim halk!
Artık inancının söndüğü ve henüz bir ışığın
Sana verilmediği bu çağda
Her akşam mutsuz yuvanda
Şu ölümsüz dini sembolü tekrarla
Özgürlük, eşitlik, kardeşlik!
Evet, selam ey büyük ve ölümsüz sembol!
Selam!
Gün ışığına çıkman yakındır.”
Ledru-Rollin 1847-Lille

Almanya Birinci Dünya Savaşından yenilgiyle çıkmıştı; toprak ve güç kaybetmişti. Nazi iktidarını izleyen yıllarda ekonomisi yeniden toparlanan Alman kapitalizminin pazar arayışları, yeni topraklar kazanma hırsı siyasi gücün artırılması, yaygınlaştırılması istemi toplumda “saf ırk, üstün millet” duygularını kışkırtarak giderek ırkçı milliyetçi-şöven ideolojiyle zemin buldu. Yenilgi duygusunu aşmak isteminin sosyolojik etkisiyle de artık “üstün” millet, saf ırk hezeyanı içerisinde manipülasyona açık hale gelen “çoğunluk”, “aşağı” gördüğü milletleri kendine tabi kılma, yer altı-üstü zenginliklerini çıkarma-kullanma hakkını kendine görebildi ve saldırganlaştı; başta Avrupa olmak üzere

kısa zamanda dünyayı saran, alt-üst eden bir döneme girildi.

1936 yılı başlarında önce Çingeler Alman ırkının saflığı için ciddi bir tehdit olarak görülmeye; 1937 yılında toplumsal suç odağı olarak tanımlanmaya ve 1938 yılı başlarında da toplumdan “izole edilmek üzere” toplama kamplarına gönderilmeye başlandılar. Aynı yıllarda Avusturya ve Çekoslovakya’da Almanca konuşanların yaşadığı bölgelerde toprak ilhakları da başlamıştı. Kısa bir dönem sonra Museviler, Leh asıllılar, bu gelişime karşı çıkan en geniş yelpazede politik muhalifler de aynı uygulamalarla karşı karşıya kaldılar ve önce Avrupa’nın sonra da dünyanın birçok ülkesinin halkı birbirine kırdırıldı. Sonuçta 56.124.262 can kaybı, soykırım, imha; yanı sıra maddi kayıp, tarihi, kültürel, doğal yaşam alanlarının kaybı... 1939-1945 yılları arasında yaşananlar insanlık ayıbı, insanlık suçu olarak tarihte yerini aldı, lanetlendi.

1942 yıllarında müttefik devletlerin kendileri için toplantılarda kullandıkları ve beyannamelerde adı geçen Birleşmiş Milletler, savaş ve yıkım sonrası 24 Ekim 1945 de uluslararası planda kurularak resmîyet

kazandı. Faşizmin dünya halklarına açtığı yaralar, ülkelere verdiği zararlar, insanlık ailesinin yeni kazanımlarının da yolunu açtı. II. Dünya Savaşı’ndan sonra, devletler; bireylere tanınan hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması gerçeğinde birleştiler. Değilse, savaşlar, soykırımlar, imha etkili saldırılar sürüp gidecek bu da uygarlıkların sonunu getirebilecekti. İki yıllık çalışma sonucunda **10 Aralık 1948 de BM Genel Kurulu’nda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB) kabul edildi.** Türkiye Bildirgeyi ilk onaylayan ülkelerden biri oldu. Bildirgenin girişinde:

“İnsanlık topluluğunun bütün üyelerinde bulunan onurun; eşit ve başkasına aktarılamaz hakların tanınması, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğu,

İnsan haklarının tanınmaması ve hor görülmesi insanlık vicdanını isyana yönelten zorbalıklara yol açmış olduğu ve insanları korku ve yoksulluktan kurtulmuş, söz ve inanç özgürlüğüne kavuşmuş bir dünya kurulması insanoğlunun en yüksek ideali olarak ilan edilmesi olduğu,
İnsanın baskıya, baskı yönetimine

karşı son çözüm olarak ayaklanmak zorunda kalmaması için, insan haklarının bir hukuk düzeniyle korunması bir zorunluluk olduğu,

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda, insanın temel haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerine, erkek ve kadınların eşitliğine olan inançlarını bir kez daha açıklamış oldukları ve toplumsal ilerlemeyi kolaylaştırmaya, daha geniş bir özgürlük içerisinde, daha iyi yaşam koşulları oluşturmaya karar verdiklerini bildirmiş buldukları,

Üye devletler, Birleşmiş Milletler örgütü ile işbirliği yaparak, insan haklarına ve temel özgürlüklere bütün dünyaca saygı gösterilmesinin sağlanmasını üstlenmiş oldukları," belirtilmiştir.

Buna karşın, bugün görmektedir ki "eşit, özgür bireylerin yaşadığı, adalet ve barışın olduğu" toplumsal yapılar yaratılamadı. Ancak, İHEB'sinde kabul edilen ilkeler biz insan hakları savunucularının mücadelesinin dayanağını; eşitlik, özgürlük, kardeşlik, adalet mücadelesinin hedefini oluşturdu. Soğuk savaş yıllarından sonra, özellikle de 1990 lı yılların başından itibaren "insan hakları" mücadelesi sınıf mücadelesinin yerine ikame edilmeye argüman olarak ezilenleri oyalama malzemesi yapılmaya çalışıldı. Toplumların mücadeleyle kazanılan ilke ve ideallerine ulaşmasının sınıflara bölünmüş toplumlarda olanaklı olmadığı gözlerden gizlenmeye çalışıldı.

İnsan hakları savunucusu olmak, mücadele dışında, salonlarda, söylemde, projeci bir mantık ve yaklaşımla mümkün değildir; uğraş, fedakarlık ister, bedel ödemeyi de göze almayı gerektirir. İnsan haklarını savunmak, ezilenden yana taraf olmaktır; her tür ayrımcılığa karşı çıkmak; iktidar sahiplerinin hakların ortadan kaldırıldığı ya da kullanılamaz hale getirildiği koşullarda hakları savunmak,

sahiplenmek ve kullanmaktır. İnsan hakları savunuculuğu, hakları "bölünemez, devredilemez bir bütün" olarak gördüğünde ezilenden yana her politik partinin ve üyesinin, her sendikacının, her meslek örgütlenmesi üye ve yöneticisinin, eşitlik, özgürlük, adalet ve barış isteyen her kişinin sahip olması gereken bir yaratılış özelliğidir.

BM 1984 tarihli İşkenceye Karşı Sözleşme'sinde **ışkence** tanımlanırken "Bir kişiden veya üçüncü bir şahıstan bilgi almak, o kişinin veya üçüncü bir şahsın itiraf etmesini sağlamak, o kişiyi veya üçüncü bir şahsı işlediği veya işlediğinden şüphelenilen herhangi bir eylemden dolayı cezalandırmak, **her tür ayrımcılıktan kaynaklanan herhangi bir nedenle söz konusu kişiyi veya üçüncü bir şahsı korkutmak veya zorlamak amacıyla, kamu görevlisi veya resmi görevli olarak hareket eden herhangi bir şahsın rızası, emri veya göz yummasıyla**, söz konusu kişiye acı vermek veya canını yakmak kastıyla yapılan zihinsel ve/veya fiziksel herhangi bir hareket " tir denilmiştir. Bu tanımlamaya ruhunu veren anlayış, yani, insanlık suçu olan işkencenin devlet erkinden bağımsız uygulanamayacağı, hiçbir koşulda rasyonalize edilemeyeceği, küçümsememeyeceği içselleştirilebildi mi? Emekli kimi subayların, MİT mensuplarının gazetecilerle yaptıkları röportajlarda "itiraf" edilen, toplumda "iç düşman" yaratmak üzere gerçekleştirilen "terör" eylemlerinin hesabı soruldu mu? Kontr-gerilla örgütlenmesinin 6-7 Eylül olaylarından başlayan ve günümüze kadar uzanan, her dönem bir iç düşman göstermek üzere düzenlediği olaylar ve sorumluları açığa çıkarılabildi mi? Bu yöntemlerle kimi zaman, ama çoğunlukla sosyalistlere, devrimcilere günümüzde etnik-ulusal farklılıkları olanlara karşı düşmanlık

yaratan, toplumda kamplaşmaya, çatışmaya zemin hazırlayan olguların, yaşanan olayların üzerine gidilebildi mi? Yoksa, vatan ve bayrak hamaseti üzerinden, milliyetçi-şöven ideolojik kışkırtmalarla sınır ötesi operasyon yapılmasının yolu mu açılıyor? Karşı çıkanlar "vatan hainliği" ya da "vatan hainleriyle işbirliği" ile suçlanarak siyasi ya da fiili linç zihinlerde meşru mu kılınmak isteniyor? Oyun görüldü mü, sürüyor mu?

Gerçekten özgür ve demokratik bir toplumsal yapıda yaşamamaktan, bir araştırma-tartışma kültürüne sahip olamamaktan; otoriter-baskıcı karakterdeki siyasal sistemin etkisinde kalarak; medyanın ırkçı-milliyetçi ideolojik bombardımanı altında kimi zaman görünür kılınan "çoğunluk"un kendisi gibi olmayı dışlayan, kimi kez işsizlik, geleceğe güvensizlik, sosyo-ekonomik haklardan yoksunluk biçimindeki problemlerin nedeni ve suçlusu gören eğilimlerine tanıklık etmekteyiz. Hukuksuzluğun ve şiddetin sık yaşandığı toplumlarda potansiyel öfkenin, erk tarafından manipüle edilen yönde, ideolojik hazırlığa uygun olarak lince dönüştüğünün örneklerine ne yazık ki sık rastlamaktayız. Ne yazık ki bu tür uygulamalar karşısında toplumsal demokratik refleksler de göstere-memekteyiz.

59 yıl sonra, "güvenlik mi insan hakları mı" ikileminde, devlet sınırları içinde yaşayan emekçi halklar daha fazla yoksullaşırken, dünya ulusları ve halkları emperyalist devletler tarafından daha fazla tahakküm altına alınmakta, sömürgeleştirilmekte, işgal edilmektedir. Ezen ve ezilen ulusların insan hakları savunucularına, demokratlarına, devrimci ve sosyalistlerine daha fazla çaba, koordinasyon, daha güçlü-birleşik eylemler, daha fazla dayanışma görevi düşmektedir.